

Н.А. Лемешева, ст. викл. (*ХДУХТ, Харків*)

МЕТОДИ АКТИВІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

У сучасних умовах концепція освіти передбачає необхідність підготовки інформованої та компетентної особистості, яка спроможна приймати самостійні рішення і нести відповідальність за свої вчинки. Вирішенню цього завдання сприяють сучасні педагогічні технології, засоби і форми навчання. Але якщо студент у процесі навчання не займе активну особисту позицію, а викладач вмотивовано не спрямує його пізнавальну діяльність, то високої якості освіти сьогодні не отримати. Тому активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів є одним з основних напрямів покращення навчально-виховного процесу вищих навчальних закладів.

Активність студентів може мати різні рівні: репродуктивний (коли досвід накопичується завдяки досвіду іншої людини), пошуково-виконавчий (проблеми вирішуються самостійно), творчий (самостійно ставиться задача і пропонуються нестандартні шляхи її розв'язання). Завдання викладача полягає у збільшенні активності студентів до рівня самостійності. На це звертали увагу ще в XIX ст. Так яскравий представник романтизму XIX ст. В. Одоєвський свого часу зазначав: «Не тільки старайтеся передавати людині знання, а й прагніть, щоб вона отримала потребу сама доходити до них». Самостійний рівень активності дає змогу виконувати роботу без сторонньої допомоги, мати власний критичний погляд на проблему, висловлювати свою думку незалежно від чужого погляду.

Суспільно-гуманітарні дисципліни є унікальними для вирішення цих завдань. Вони впливають на формування системи мислення, надають можливість вільно пересуватися в історичному просторі, озброюють знаннями історичного досвіду, сприяють формуванню власної точки зору особи, виховують і розвивають творчу уяву, толерантність, громадську активність.

Викладачі мають можливість використовувати увесь спектр інтерактивних методів, що сьогодні успішно застосовується в багатьох країнах світу. Суть цих методів можна визначити відомою китайською притчею: «Скажи мені – і я забуду, покажи – і я запам'ятаю, дай зробити – і я зрозумію». Інтерактивні методи передбачають інтенсивний діалог між викладачем і студентами, а також діалог і

взаємодію між студентами. У процесі роботи викладач стає координатором дій студентів, активним учасником процесу, керує не особистістю, а процесом її розвитку.

Логічно мислити, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між явищами і подіями, виявляти і розуміти основні закономірності історичного процесу допоможе проблемний підхід до формування тематики курсів «Історія та культура України», «Політологія», «Філософія». Тематика проблемних лекцій («Протистояння влади і суспільства в другій половині ХХ ст.», «Зовнішня політика України: геополітичний аспект вибору союзника» та ін.) знайомить студентів із різними історичними концепціями, поглядами на події.

Подоланню пасивності, стимулюванню студентів до енергійного, цілеспрямованого вчення сприяє проведення лекцій із мультимедійними презентаціями. В якості інформаційного наповнення можуть бути використані різні види інформації (текстова, аудіо, графічна, анімація, відео та ін.).

Метод «моделювання ситуації за даним алгоритмом» використовується для узагальнення і систематизації знань. Його доцільно використовувати в групах де переважає репродуктивний рівень знань. Питання «Хто? Що? Де? Коли? Як? Яким чином? Навіщо?» допоможуть дослідити певні процеси.

Створенню доброзичливої, творчої атмосфери на семінарських заняттях сприяє метод «обговорення проблеми в загальному колі». Обговорення запропонованої проблеми триває до тих пір поки є бажання висловитися. Підсумки обговорення фіксуються на дошці у вигляді загального висновку. Наприклад: «Проаналізуйте висловлювання Дюверже: «Зображення дволикого Януса є правдивим уявленням про владу»; «Спробуйте підтвердити або спростувати твердження: «На світі існують дві істини, які слід пам'ятати нероздільно. Перша: джерело верховної влади – народ; друга: він не повинен її здійснювати».

Метод «акваріум». Студенти діляться на групи з 4–5 осіб. Група біля дошки отримує завдання і обговорює його вголос протягом 5 хвилин. Інші не втручаються у перебіг дискусії. Потім решта груп з викладачем аналізують побачене. Після цього місце в «акваріумі» займає наступна група.

У цілому при виборі тих чи інших методів активації пізнавальної діяльності студентів виключне значення має педагогічна майстерність викладача, в основі якої лежить високий рівень професіоналізму діяльності й особистості.